

Eksamensspørsmål og sensorveiledning, ordinær eksamen

SOS2305 – Avvik, kriminalitet og straff
Høsten 2023

Generell informasjon:

Eksamen er laget for å teste kandidatens oppnåelse av læringsmålene. Disse er oppgitt her: <https://www.uio.no/studier/emner/sv/iss/SOS2305/>

Eksamensoppgaven består av tre typer oppgaver som kan gi totalt 80 poeng uttelling. Det er den totale poengsummen bestemmer endelig karakter, og det er ikke krav om at alle oppgaver eller oppgavetyper skal besvares for å bestå eksamen.

Mer spesifikt består oppgavesettet av følgende oppgaver:

- 20 flervalgsoppgaver som gir 1 poeng uttelling for riktig svar og 0.25 minuspoeng for feil svar. Disse rettes automatisk og inngår ikke i sensorveiledningen.
- 2 kortsvarsoppgaver som kan gi maksimalt 10 poeng uttelling. Ubesvart oppgave og feil svar gir 0 poeng.
- 1 langsvarsoppgave som kan gi maksimalt 40 poeng uttelling. Ubesvart oppgave og feil svar gir 0 poeng.

Merk at ordgrensene som oppgis etter hver oppgave er *øvre* grenser. Det er ingen nedre ordgrenser, og kandidaten får ikke ekstra uttelling for å fylle ordgrensen.

Alle medbrakte hjelpemidler var tillatt under eksamen. Dette har tre konsekvenser for sensuren:

1. Det er gjennomført en automatisk plagiatskontroll av langsvarsoppgaven (oppgave 23) som må ses gjennom før sensur.
2. Det forventes at kandidatene refererer til pensum og annen litteratur i følgende tre situasjoner:
 - a. Første gang de refererer til en teori i et gitt oppgavesvar.
 - b. Når de fremmer konkrete empiriske påstander om virkeligheten.
 - c. Dersom de siterer direkte fra pensum.Manglende eller mangelfull referanseføring kan gi inntil 5 minuspoeng (trekkes på langsvarsoppgaven), men det gis ikke minuspoeng for feil tegnsetting el.l. og det skal telle positivt å ha gjort en ærlig innsats.
3. *I sensuren skal det legges vekt på kandidatens egne formuleringer, vurderinger og diskusjoner. Direkte klipp og lim fra pensum, eller oppramsing av fakta om ulike teorier, studier el.l., gir ingen eller svært begrenset uttelling dersom dette ikke inngår i oppgaveteksten eller suppleres med tolkninger fra kandidatens side.*

Samlet sett skal karakter settes etter følgende fordeling og karakterbeskrivelser fra Universitetet i Oslo:

66-80: A (en fremragende prestasjon som klart utmerker seg, hvor kandidaten viser svært god vurderingsevne og stor grad av selvstendighet)

53-65: B (en meget god besvarelse hvor kandidaten viser meget god vurderingsevne og selvstendighet)

40-52: C (en jevnt god prestasjon som er tilfredsstillende på de fleste områder, hvor kandidaten viser god vurderingsevne og selvstendighet på de viktigste områdene)

26-39: D (en akseptabel prestasjon med noen vesentlig mangler, hvor kandidaten viser en viss grad av vurderingsevne og selvstendighet)

13-25: E (en tilstrekkelig besvarelse som tilfredsstillende minimumskravene, men heller ikke mer, hvor kandidaten viser liten vurderingsevne og selvstendighet)

0-12: F (en besvarelse som ikke tilfredsstillende minimumskravene, hvor kandidaten viser både manglende vurderingsevne og selvstendighet)

Kortvarsoppgaver

Oppgave 21: Skandinavisk eksepsjonalisme

Ta utgangspunkt i John Pratts (2008) analyser av skandinavisk eksepsjonalisme. Hvilke faktorer mener Pratt kjennetegner straffeeksepsjonalismen, og hvilke historiske og kulturelle faktorer kan sies å ha gitt opphav til en slik eksepsjonalisme? (10 poeng)

Sensorveiledning: Pratt (2008) identifiserer to områder hvor de skandinaviske/nordiske landene (begge grupperinger er ok) skiller seg fra store deler av den øvrige vestlige verden: Lave fengselsrater og humane soningsforhold. Begge må nevnes (og helst beskrives kort) for halv uttelling.

Pratt knytter disse faktorene til unike historiske og kulturelle egenskaper ved de skandinaviske/nordiske landene. Kandidaten må ikke nevne alle for å få full uttelling, men bør være innom følgende to punkter:

1. Likhetsfremmende/egalitære kulturer (cultures of equality) med fokus på solidaritet, som støttes/underbygges av historiske faktorer som bl.a.
 - Lav befolkningstetthet og mange småsamfunn → stor grad av selvstyre/autonomi og lav konsentrasjon av makt/riksdom
 - Lav inntektsulikhet, liten/ingen elite → fokus på utdanning og rasjonalitet → mindre populistisk og normativ mediedekning av kriminalitet
 - Fattigdom og klima → lav innvandring → etnisk og religiøs homogenitet
2. Den skandinaviske velferdsstaten, som bl.a.
 - Flyttet ansvaret for lovbrudd fra individet til kollektivet
 - Rettet søkeblys mot rehabilitering som mål med

De beste besvarelsene vil også nevne noen av begrensningene ved denne tesen, herunder at nasjonale/regionale trender i bl.a. fengslingsrater er mindre «eksepsjonelle» når de sammenlignes internt i Skandinavia/Norden enn når de sammenlignes med andre ytterpunkter som for eksempel USA, og/eller at det er flere kritikverdige forhold ved de skandinaviske systemene (herunder utstrakt bruk av varetekt og isolasjon) som ikke tas hensyn til. Dette er ikke nødvendig for å få uttelling da det ikke etterspørres i selve oppgaveteksten, men slike vurderinger kan veie opp for noen andre svakheter i besvarelsen.

Oppgave 22: Diskurs

Hvilke narrative selvrepresentasjoner om respekt har Sveinung Sandberg (2009) identifisert blant unge menn som aktivt begår kriminalitet i Oslo, og hva er hovedargumentet hans angående disse mennenes bruk av henholdsvis konvensjonell diskurs og gangster diskurs? (10 poeng)

Sensorveiledning: Studentene får 50% uttelling for å kunne gjengi de seks narrative + hvilken diskurs de tilhører (konvensjonell og gangster diskurs).

De tre første er bundet til konvensjonelt moralske og individualistiske diskurser:

1. *It was my own choice*
2. *I'm decent*
3. *We're the same*

De tre siste er bundet til en gangsterdiskurs som tilhører den voldelig gate subkulturen Sandberg har observert:

4. *I'm interesting*
5. *I'm smart*
6. *I'm dangerous*

For å få full uttelling må studentene også gjengi Sandberg sitt hovedargument om at enkeltpersoner som er involvert i vold og kriminalitet på gata ikke bør bli sett på som helt konvensjonelle, men heller ikke som isolerte til en subkultur. De beveger seg mellom mainstream og subkulturelle diskurser, og søker kontinuerlig etter respekt. En narrativ søken etter respekt er grunnleggende for alle mennesker, men det er kanskje spesielt viktig for mennesker som er stigmatiserte og holder marginale posisjoner i samfunnet. Studentene kan få pluss for å inkludere at tidligere studier ser ut til å bare reflektere spesielle sosiale sammenhenger med dominerende diskursive strategier som bygger på konvensjonell diskurs.

Langsvarsoppgave

Oppgave 23: Ungdomskriminalitet

I sommer var det mange medieoppslag knyttet til økt forekomst av ungdomsvold i Norge. Ett eksempel på en overskrift fra NRK ser dere her:

Slår alarm om brutal ungdomsvold: – Jentene er grenseløse

I lengre tid har unge jenter spredt frykt i Kristiansand. Jenter i 13-årsalderen lugger, slår og sparker tilfeldige ofre mens volden filmes og spres på nett.

Rebekka Skeie
Journalist

Eirik Rognaldsen
Journalist

Vi rapporterer fra Kristiansand

Publisert 14. aug. kl. 14:09
Oppdatert 16. aug. kl. 14:23

Utsnitt fra nrk.no

I etterkant av debatten, og under høstens valgkamp, har ungdomskriminalitet derfor seilt opp som et dagsaktuelt og mye debattert tema. I denne prosessen har Oslo kommune sett et behov for en bedre sosiologisk forståelse av hva ungdomskriminalitet er, og hvordan de kan forebygge og respondere på problemet. De har derfor bedt deg om hjelp til å utarbeide en rapport.

Velg først tre (3) av følgende seks (6) sentrale teorier fra pensum:

- Sosial læringsteori (Social Learning Theory)
- Teorien om selvkontroll (Self Control Theory)
- Generell spenningsteori (General Strain Theory)
- Stemplingsteori (Labeling Theory)
- Teorien om sosial disorganisasjon (Social Disorganization Theory)

Skriv deretter en rapport (inntil 2000 ord) til Oslo kommune hvor du tar utgangspunkt i de tre teoriene, samt andre relevante pensumbidrag, og gjør rede for og diskuterer:

- a. Hva som kjennetegner en sosiologisk forståelse av ungdomskriminalitet (10%).
- b. Hvordan hver av teoriene forklarer at kriminalitet er mer utbredt blant ungdom enn blant andre aldersgrupper i samfunnet (30%). Pass på at:

- Du bruke alle tre teoriene.
 - Det er tydelig hvilke argumenter som følger av hvilken teori.
 - Hvordan teoriene evt. overlapper eller skiller seg fra hverandre.
- c. Tre konkrete forslag til tiltak – ett per teori – som kan bidra til å få ungdom som allerede er en del av kriminelle ungdomsmiljøer ut av disse miljøene (20%). Disse forslagene kan gjerne struktureres som en punktliste under del b.
- d. Tre konkrete forslag til tiltak – ett per teori – som kan bidra til å forebygge at barn og ungdom blir med i kriminelle ungdomsmiljøer (20%). Disse forslagene kan gjerne struktureres som en punktliste under del b.
- e. Hvordan Oslo kommune kan gå frem for å få en bedre forståelse av hvordan unge personer som selv er del av disse kriminelle miljøene selv opplever og oppfatter dem (30%). Skisser et enkelt analyseopplegg og trekk inn andre relevante pensumbidrag hvor du får fram:
- Problemstilling: Hvilket forskningsspørsmål du anbefaler dem å ta utgangspunkt i.
 - Informanter: Hvem de bør snakke med, og hvordan de kan gå fram få tak i deltakere til undersøkelsen.
 - Datainnsamling: Hvilke data de bør samle inn, og hvordan de kan gå fram for å gjøre det.
 - Fordeler/ulempes: Hva de kan lære fra disse dataene, og hva de ikke får belyst.
 - Viktige etiske betraktninger de bør ta hensyn til.

Bruk prosentsatsene etter hvert punkt til å disponere både tiden din og innholdet i rapporten, og strukturer og formatter rapporten (ved hjelp av overskrifter, avsnitt osv.) sånn at den blir enkel for mottakeren å lese.

Skriv maksimalt 2000 ord og referer til all litteratur du bruker underveis. Referanser utenfor pensum legges inn på neste side av eksamenssettet og inngår ikke i ordgrensen. (40 poeng)

Sensorveiledning: Denne oppgaven er laget for å gi kandidaten en mulighet til å vise selvstendighet og evne til kritisk refleksjon og drøfting av både teoretiske og metodiske spørsmål. Sentrale begreper/konsepter i de ulike teoriene (slik de har blitt diskutert i undervisning/pensum) oppsummeres i Vedlegg A. Oppgaveteksten legger opp til en besvarelse hvor kandidaten har:

- 1) *Gitt en kort redegjørelse for hva som kjennetegner en sosiologisk forståelse av ungdomskriminalitet. Her bør vi være rausse gitt at studentene kommer fra flere ulike fagbakgrunner, men de bør understreke det sosiale aspektet ved avviksbegrepet. Det er for eksempel relevant å nevne avvik/kriminalitet/ungdomskriminalitet som sosial konstruksjon, og at teoriene fokuserer på sosiale/relasjonelle/mellommenneskelige/samfunnsmessige forklaringer og mekanismer (heller enn for eksempel biologiske/psykologiske mekanismer).*
- 2) *Valgt og tatt utgangspunkt i tre teorier fra listen i oppgaveteksten. Andre teorier kan brukes i tillegg til, men ikke istedenfor, disse tre teoriene.*
- 3) *Gitt en kort redegjørelse for teoriene som knyttes direkte til hva teoriene kan si om ungdomskriminalitet. Lange oppramsinger av hva teoriene sier/handler om som ikke knytter seg eksplisitt til senere drøftinger skal ikke gi noe særlig uttelling.*
- 4) *Gitt totalt 6 konkrete forslag til tiltak – 3 om reaksjoner og 3 om forebygging – som er direkte knyttet til de tre teoriene. Det skal ikke gis ekstra uttelling dersom studenten oppgir mer enn 6 tiltak, og alle teoriene skal brukes godt for å få full uttelling. Mange tiltak basert på samme teori kan ikke kompensere for at andre teorier utelates.*
- 5) *Skissert et enkelt analyseopplegg. Gitt at det ikke er noen forkunnskapskrav til emnet må vi være rausse her, men undervisning og pensum bør gjøre alle i stand til å skissere ett av følgende design:*
 - a. *Kvantitativ analyse basert på et større utvalg informanter hvor spørreskjema (eller evt. strukturerte intervju) benyttes.*
 - b. *Kvalitativ analyse basert på intervju og/eller feltarbeid med et mindre antall informanter. Etnografi dekkes eksplisitt av pensum og vil nok nevnes av de fleste, men dette er ikke et krav.*
- 6) *Formattert oppgaven på en måte som gjør den lesbar. Dette bør ikke trekke mye ned såfremt besvarelsen er forståelig.*

- 7) *Brukt referanser i tråd med retningslinjene. Dette bør vurderes med rundt hånd og kun gi minuspoeng dersom referansene er helt fraværende eller svært mangelfulle.*

Samlet sett skal oppgaven gis poeng ut fra følgende terskelverdier og helbetsvurdering:

34-40 (A): *En fremragende besvarelse hvor alle tre teoriene og evt. andre pensumbidrag er diskutert godt og nyansert i lys av både oppgaven og hverandre. Kandidaten har vist svært stor grad av selvstendighet og egne refleksjon. Innledning til teoriene, formattering og referering har få/ingen mangler.*

27-33 (B): *En svært god besvarelse hvor alle tre teoriene og evt. andre pensumbidrag er diskutert godt, men hvor det er noen små svakbeter knyttet til enten koblingen mellom teori og tolkning/ tiltak og/ eller i kandidatens evne til refleksjon, selvstendighet og å gjøre koblinger mellom teorier. Innledning til teoriene, formattering og referering har få/ingen mangler.*

20-26 (C): *En jevnt god besvarelse hvor tre teorier er gjort rede for, men hvor kvaliteten på besvarelsen knyttet til enten koblingen mellom teori og tolkning/ tiltak, og/ eller i kandidatens evne til refleksjon og selvstendighet, varierer. Innledning til teoriene, formattering og referering kan ha noen mangler.*

13-19 (D): *En akseptabel besvarelse hvor minst to teorier er gjort rede for, men hvor kvaliteten på besvarelsen knyttet til enten koblingen mellom teori og tolkning/ tiltak, og/ eller i kandidatens evne til refleksjon og selvstendighet, varierer og er tidvis mangelfull. Innledning til teoriene, formattering og referering kan ha noen mangler.*

7-12 (E): *En tilstrekkelig besvarelse hvor minst to teorier er gjort rede for og anvendt på en akseptabel måte eller én teori er gjort rede for og anvendt godt. Kvaliteten på besvarelsen knyttet til enten koblingen mellom teori og tolkning/ tiltak, og/ eller i kandidatens evne til refleksjon og selvstendighet, varierer og er tidvis mangelfull. Innledning til teoriene, formattering og referering kan ha vesentlige mangler.*

0-6 (F): *En mangelfull besvarelse hvor en eller to teorier er beskrevet og koblingen mellom teori og tolkning/ tiltak, og/ eller i kandidatens evne til refleksjon og selvstendighet, er fraværende eller svært mangelfull. Innledning til teoriene, formattering og referering kan ha vesentlige mangler.*

Oppgave 24: Referanseliste

Legg inn en fullstendig liste over alle referanser du har brukt i besvarelsen din som ikke er på pensum. Pensumtekster skal ikke legges inn i referanselisten.

Sensorveiledning: Settes til 0 poeng for alle. Evt. trekk for svært mangelfull eller manglende referering trekkes fra langsvarsoppgaven (oppgave 23). Det gis ikke trekk dersom kandidaten har misforstått og lagt inn referanser de ikke trenger å legge inn.

Vedlegg A: Oversikt over teorier brukt i langsvarsoppgave (Oppgave 23)

Oppgave 23 ber kandidaten ta utgangspunkt i tre av fem teorier på pensum. Hovedfokuset til, og sentrale begreper i, disse fem teoriene slik de dekkes i pensum og undervisning oppsummeres under.

1. Sosial læringsteori (Social Learning Theory) (Akers, 1985) er i pensum (Akers & Jennings, 2019) diskutert som en generell teori om kriminalitet som har som sin grunnleggende antakelser at 1) kriminalitet er lært og 2) at den samme læringsprosessen vil, avhengig av sosial struktur, situasjon og interaksjon, kunne produsere både avvikende og konform atferd (med andre ord: eksponering for avvikende/kriminelle andre er ikke deterministisk). Dette er en begrepsstung teori som danner utgangspunkt for flere direkte tolkninger og forslag til politiske tiltak i tråd med et lærings/kulturperspektiv. Relevante begreper som definerer læringsprosessen vil være:

- a) Differential association (vi har ikke oversatt dette til norsk i undervisningen): Den relative balansen av personer som bidrar til læringen av hhv. avvikende eller konform atferd i en persons omgangskrets. Påvirkes av:
 - a. Intensitet (*intensity*): Tettheten/nærheten i relasjonen
 - b. Prioritet (*priority*): Hvor viktig relasjonen er
 - c. Hyppighet (*frequency*): Hvor ofte man er sammen
 - d. Varighet (*duration*): Tid brukt sammen + varighet over tid
- b) Definisjoner (*definitions*): Holdninger, oppfatninger og verdier som støtter hhv. avvikende eller konform atferd. Er et resultat av læringsprosessen; det personen bruker for å definere en atferd som mer eller mindre riktig eller feil. Kan være:
 - a. Generelle: Omfatter en lang rekke atferd og situasjoner
 - b. Spesifikke: Omfatter kun en mer begrenset situasjon eller atferd
 - c. Positive: Støtter avvikende atferd
 - d. Negative: Støtter *ikke* avvikende atferd
 - e. Nøytraliserende: Støtter ikke den avvikende atferden på generell basis, men vurderer den som akseptabel gitt omstendighetene
- c) Differential reinforcement (har heller ikke blitt oversatt): Den relative sammensetningen av oppfattede, opplevde og forventet belønning og straff for ulik atferd. Har fire former:
 - a. Positiv forsterkning: Når atferd fører til noe bra
 - b. Negativ forsterkning: Når atferd gjør det mulig å unngå noe negativt
 - c. Positiv straff: Når atferd gjør at man «får» noe som oppleves negativt
 - d. Negativ straff: Når atferd gjør at man mister noe som oppleves som positivt
- d) Imitasjon (*imitation*): Å handle på en gitt måte fordi man har observert, direkte eller indirekte, andre gjøre det samme. Imitasjon påvirker i all hovedsak sannsynligheten for at man gjør noe man aldri har gjort før, ikke hvorvidt man fortsetter eller slutter

Det kan også være relevant å trekke inn den strukturelle delen av teorien, Social Structure and Social Learning (SSSL), som hevder at strukturelle variabler påvirker individuell atferd via en påvirkning på sosial læring (dvs: strukturelle variabler → sosial læring (differential associations, definisjoner, forsterkninger og imitasjon) → kriminalitet. Fire aspekter ved den sosiale strukturen forventes å påvirke sosial læring:

- a) Sosial organisasjon (differential social organization): Strukturelle egenskaper ved et samfunn eller nærmiljø som påvirker kriminalitetsbildet (alderssammensetning, befolkningstetthet osv)
- b) Individets plassering i den sosiale strukturen (differential location in the social structure): Kjønn, alder, rase, etnisitet, klasse, osv.
- c) Teoretisk avledede strukturvariable (Theoretically defined structural variables): Anomi, klasseundertrykkelse, konflikter, patriarkat, osv.

- d) Sosial plassering (differential social location): Individets medlemskap i og forhold til ulike sosiale grupper (venner, kolleger osv.)

2. Teorien om selvkontroll (Self Control Theory) (Gottfredsson & Hirschi, 1990) er i pensum (Rocque, 2019) diskutert som en av to sentrale kontrollperspektiver (hvor sosial kontroll er det andre). Den grunnleggende forutsetningen for begge perspektivene er at alle mennesker har en grunnleggende/iboende tilbøyelighet til å bryte normer, regler og lover, og at det viktigste spørsmålet derfor er hva det er som gjør at de fleste av oss *ikke* bryter loven. Selvkontrollteori/Teorien om selvkontroll knytter forskjeller i kriminalitet mellom personer til stabile forskjeller i selvkontroll (selvkontroll kan forklare «all crimes at all times»); en personlig egenskap som utvikles tidlig i livet og er relativt konstant/stabil f.o.m. 6-10 års alder. Selvkontroll antas å være delvis medfødt og delvis lært tidlig i livet, og foreldre er hovedkilden til utviklingen av selvkontroll. Dette er en generell teori om kriminalitet, som hevder at andre teorier som vektlegger utdanning, venner, jobb, osv. har misforstått: Disse faktorene påvirker kun kriminalitet indirekte, og det er (lav) selvkontroll som er den egentlige årsaken til både utdanningsnivå osv. og kriminalitet. Opprinnelig versjon av teorien hadde en individuell (selvkontroll) og en kontekstuell komponent, hvor den kontekstuelle, definert som muligheter (*opportunity*) til å bryte loven, ble nedtonet i senere versjoner av teorien.

Pensumteksten viser en oversiktstabell over hvilke teoretiske påstander som har fått empirisk støtte og ikke, og denne vil være relevant for å svare på oppgaven:

Table 1.1 Summary of Gottfredson and Hirschi's theory: claims versus evidence

Claim	Evidence	Support?
Self-control is associated with crime and deviance	Published studies and meta-analyses	√
Self-control is caused by parenting	Studies using surveys; behavioral genetic designs	+/-
Parenting influences crime	Parenting program assessments	√
Offenders are versatile (not specialists)	Studies examining whether offenders tend to specialize in particular types of offending	√
Self-control is relatively stable over time	Longitudinal studies examining changes over time in self-control	√
Self-control is a general theory	Published studies examining various crime types (e.g., general crime, white collar crime), and for various groups (e.g., sex, race, age)	√, +/-
Opportunity, along with self-control, predicts crime	Studies controlling for opportunity and using opportunity as a moderator of self-control	√(though Gottfredson and Hirschi changed their views on opportunity later)
Self-control is unidimensional	Psychometric studies of attitudinal measures of self-control	X
Self-control is <i>the</i> cause of crime	Studies measuring the % of variance explained and controlling for other factors	X
Longitudinal research designs are not useful	Theoretical as well as developmental/life-course research	X

√ preponderance of support for claim; X no preponderance of support; +/- mixed support

Kilde: Rocque (2019)

3. Generell spenningsteori (General Strain Theory, GST) (Agnew, 1992; 2002) er i pensum (Agnew & Brezina, 2019) diskutert som en generell teori om kriminalitet som videreutvikler Mertons klassiske spenningsteori til en sosialpsykologisk teori med fokus på individet og hans umiddelbare sosiale omgivelser. Den grunnleggende ideen er at personer som opplever spenninger eller belastninger (strains) eller stress blir opprørte, og kan noen ganger ty til kriminalitet som en løsning. Teorien baserer seg på en rekke begreper og antakelser som kan danne utgangspunkt for både tolkning og utvikling av politiske tiltak, og kandidater som velger

denne teorien bør kunne forventes å få til en ganske eksplisitt kobling mellom teori og besvarelsen sin.

I GST definerer spenninger (*strains*) som hendelser, situasjoner eller tilstander som oppleves negativt, og kan kategoriseres i tre typer:

1. Å miste noe man verdsetter (*lose something good*)
2. Å oppleve noe negativt (*recieve something bad*)
3. Å ikke være i stand til å få/gjøre noe man har lyst til (*fail to get something they want*)

Teorien skiller mellom objektive spenninger (hendelser og situasjoner som oppleves negativt av alle i en gitt gruppe) og subjektive spenninger (endelser og situasjoner som oppleves negativt av en bestemt person), og understreker at sistnevnte er sterkere knyttet til lovbrudd.

GST hevder at spenninger (*strains*) øker sannsynligheten for at noen bryter loven fordi de:

- Kan føre til negative emosjonelle tilstander (som igjen fører til et behov for endring, hevn, flukt, osv., hvorav flere mestringsstrategier er kriminalisert). Her er sinne den mest relevante
- Kan redusere graden av sosial kontroll (som igjen øker sannsynligheten for kriminalitet pga. svakere normer og lav sosial alternativkostnad). Dette er spesielt relevant når spenningen skyldes dårlig behandling av andre
- Kan føre til sosial læring av kriminalitet
- Kan føre til utviklingen av personlige egenskaper og trekk som humørsyke (*emotionality*), lav selvregulering (*constraint*) osv. (som igjen øker sannsynligheten for kriminalitet). Dette er mest relevant hvis spenningen er kronisk.

Videre hevder teorien at spenninger har større sannsynlighet til å føre til kriminalitet dersom de oppleves som:

- Sterke (*high in magnitude*)
- Urettferdige (*unjust*)
- Knyttet til lav sosial kontroll og lave sosiale «kostnader»
- Enkle å løse ved et lovbrudd

Personlige egenskaper antas også å spille inn, og relevante faktorer inkluderer:

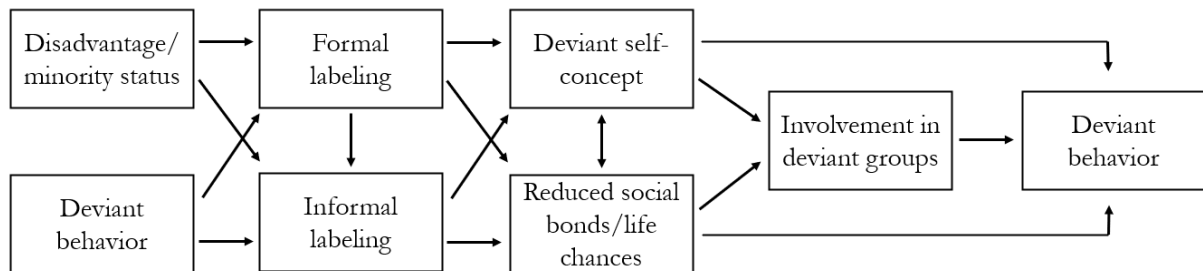
- Kognitive egenskaper (mestringsstrategier, evne til problemløsning, personlighetstrekk)
- Sosialt nettverk (venner, foreldre, skole, osv.)
- Bosted, miljø osv.

Teorien støttes ikke av en like robust litteratur som mange andre teorier på pensum, og de beste besvarelsene bør anerkjenne dette kort.

4. Stemplingsteori (Labeling Theory) (Becker, 1963; Lemert, 1951) er i pensum (Bernburg, 2019) diskutert som en individteori som tar utgangspunkt symbolsk interaksjonisme-tradisjonen og har som hovedpåstand at det å bli stemplet som en avviker, en kriminell el.l. påvirker både selvfølelsen og mulighetsstrukturen til en person sånn at sannsynligheten for at hen opptrer avvikende i fremtiden øker. Teorien skiller således mellom primært avvik (primary deviance) (det første avviket som utløser negative reaksjoner og stigmatisering av andre) og sekundært avvik (secondary deviance) (senere avvik som skyldes de negative sosiale reaksjonene på det primære avviket). Teorien skiller også mellom formell stempling (all kontakt med strafferettssystemet eller

andre offisielle aktører) og uformell stemping, og uten stigmatisering i uformelle settinger (dvs. fra venner, familie, arbeidsgivere osv.) trenger ikke formell stemping ha noe å si.

Sentral i stempingsteoriene ligger utledelsen av de mellomliggende/medierende prosessene sin knytter sammen primært og sekundært avvik. Disse kan oppsummeres slik:

Kilde: Bernburg (2019)

Teorien hevder altså at stemping fører til mer avvik/kriminalitet fordi stempelet påvirker selvoppfattelse/identitet, sosiale bånd, strukturelle muligheter og/eller kriminelt nettverk, og trekker således på flere andre teorier om kriminalitet, inkl. sosial læringsteori (Akers) og sosial kontrollteori (Gottfredson & Hirschi). Kandidater som bruker denne teorien bør ta utgangspunkt i disse prosessene når de svarer på oppgaven.

Teorien understreker også at både formell og uformell stemping kan variere avhengig av individuelle egenskaper, og dette vil det være relevant å trekke inn.

5. Teorien om sosial disorganisasjon (Social Disorganization Theory) (Sampson, 1987; Shaw & MCKay, 1942) er i pensum (Kubrin & Mioduszewski, 2019) diskutert som en mellomnivåteori om kriminalitet som hevder at høyere grad av såkalt sosial disorganisasjon henger sammen med mer kriminalitet på nabolagsnivå. Sosial (dis)organisasjon handler om lokalsamfunnets evne til å regulere seg selv (her er det viktig at kandidaten ikke gir inntrykk av at disorganisert lokalsamfunn er det samme som disorganiserte/uorganiserte enkeltindivider), oppnå felles verdier og løse felles problemer. Sosialt organiserte lokalsamfunn kjennetegnes av:

- Solidaritet (solidarity): intern konsensus rundt viktige normer
- Samhold (cohesion): Sterke sosiale bånd mellom medlemmer (dvs. naboer)
- Integrering (integration): Samhandling/interaksjon mellom medlemmer (dvs. naboer)

Mekanisme en er uformell sosial kontroll, som tar form som

- Uformell overvåkning (informal surveillance)
- Bevegelsesbegrensende regler (movement-governing rules)
- Direkte intervensjon (direct intervention)

Generelt kan teorien oppsummeres slik: Nabolag → sosiale bånd → uformelle sosial kontroll → kriminalitet

Faktorer som forventes å bidra til sosial disorganisasjon er fattigdom, mobilitet og etnisk mangfold/heterogenitet. Generelt støttes teoriens grunnleggende hypoteser, men litteraturen preges av utfordringer med å måle flere sentrale konsepter og generelle begrensninger ved administrative data.